

Fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšana, nepiemērojot saistību dzēšanas procedūru

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. pantu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura **mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju.**

JURISTA PADOMS

Fiziskās personas maksātnespējas institūts ir samērā jauns, jo ieviests ar 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likumu (bija spēkā no 2008. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 1. novembrim, kad savukārt stājās spēkā pašreizējais Maksātnespējas likums).

Saskaņā ar Tieslietu ministrijas anotāciju likumprojektam „Maksātnespējas likums” maksātnespējas principi ir:

- 1) ļaut **godīgam** finansālajās grūtībās nonākušam saimnieciskās darbības veicējam tikt atbrīvotam no parādsaistībām un atbildības, kas ir viņa finansiālo grūtību rezultāts;
- 2) nodrošināt parādnieka mantas – aktīvu – taisnīgu sadalīšanu starp kreditoriem. Turpat arī norādīts, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir sniegt šai personai iespēju atjaunot maksātspēju, vienlaikus ievērojot kreditoru intereses. Ar fiziskās personas maksātnespējas procesu ieviešanu tika plānots nodrošināt, ka **godprātīgām** fiziskajām personām, kas ekonomisku vai sociālu apstākļu dēļ būs kļuvušas maksātnespējīgas, tiek dota „otrá iespēja” uzsākt atbildīgu un maksātspējīgu dzīvi.

Fiziskās personas maksātnespējas procesu veido bankrota procedūra (mantas realizācija un kreditoru prasījumu apmierināšana no iegūtajiem līdzekļiem) un saistību dzēšanas procedūra, kura ir vērsta uz atlikušo kreditoru prasījumu apmierināšanu un **saistību dzēšanu, ja parādnieks bijis labticīgs**. Tātad tieši saistību dzēšanas procedūra sniedz parādniekam jau minēto „otro iespēju” – bankrota

procedūras ietvaros nesegto prasījumu dzēšanu un maksātspējīgas dzīves uzsākšanu.

Jau likuma anotācijā uzsvērts, ka maksātnespējas process un tajā paredzētā saistību dzēšana **paredzēta godprātīgām, labticīgām fiziskajām personām**. Tas saskan arī ar vienu no maksātnespējas procesa principiem, proti, labticības principu – **maksātnespējas procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā**.

Maksātnespējas likuma 130. pantā noteikti fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumi, piemēram, šis process netiks piemērots, ja parādnieks piešķirto kredītu ir izlietojis ligumā neparedzētiem mērķiem un par to ir stājies spēkā kompetentas institūcijas nolēmums krimināllietā. Taču, ja fiziskās personas maksātnespējas process tiek pasludināts, tad ir puslīdz droši, ka formālie ierobežojumi nav tikuši pārkāpti. Līdz ar to vismaz bankrota procedūra attiecībā uz šo fizisko personu tiks veikta, proti, tiks realizēta parādnieka manta, un naudas līdzekļi izmaksāti kreditoriem, kā arī segtas maksātnespējas procesa izmaksas.

Taču lielākā fiziskās personas maksātnespējas procesa vērtība pašam parādniekam ir tieši saistību dzēšanas procedūra, kurai Maksātnespējas likuma 153. pantā ir paredzēti jau **plašāki un skarbāki ierobežojumi**, proti:

- (1) parādnieks pēdējo triju gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas vai maksātnespējas procesa laikā ir slēdzis darījumus, kuru rezultātā kļuvis maksāt-

Olavs
Cers,
zvērināts
advokāts,
zvērinātu
advokātu
biroja
O.Cers un
J.Jurkāns
partneris

nespējīgs, vai radījis zaudējumus kreditoriem, turklāt viņš apzinājās vai viņam vajadzēja apzināties, ka šādu darījumu slēgšana var novest līdz maksātnespējai vai zaudējumu radīšanai kreditoriem;

- (2) parādnieks ir sniedzis apzināti nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēpis savus patiesos ienākumus;
- (3) parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

Būtiski, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 156. panta otro daļu uz minētajiem ierobežojumiem ir tiesīgi norādīt arī fiziskās personas kreditori, sniedzot viedokli par saistību dzēšanas plānu.

Savukārt, ja saistību dzēšanas plānu tiesa jau ir apstiprinājusi, parādniekam ir šādi pienākumi:

- (1) pildīt fiziskās personas saistību dzēšanas plānu;
- (2) gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus;
- (3) pēc administratora pieprasījuma sniegt informāciju par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi;
- (4) segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Tātad, ja fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras laikā administratora, kreditora vai tiesas rīcībā nonāk informācija, ka parādnieks ar savām darbībām ir pārkāpis noteiktos ierobežojumus vai nepilda iepriekš minētos pienākumus, saistību dzēšanas procedūra var tikt izbeigta, nedzēšot saistības. Sekas šādam tiesas spriedumam ir dramatisks, proti, ja saistību dzēšanas procedūra tiek izbeigta, neatbrīvojot parādnieku no saistībām, kreditoru prasījumi tiek atjaunoti un aprēķināti pilnā apmērā, bet apturētās tiesvedības un spriedumu izpildu lietvedības tiek atjaunotas.

Secināms, ka Maksātnespējas likums šos zināmā mērā abstraktos jēdzienus „godprātība” un „labticība” ir piepildījis ir precīzu saturu, proti, norādī-

jis uz tādiem ierobežojumiem un fiziskās personas pienākumiem, kuru pārkāpšanas vai neievērošanas gadījumā šai personai iestājas nelabvēlīgas sekas par negodprātīgu un nelabticīgu rīcību.

Visbiežākie praksē sastopamie gadījumi, kad administrators vērsas tiesā ar pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, nedzēšot saistības, ir ienākumu slēpšana. Piemēram, parādnieks ir deklarējis administratoram, ka no darba devēja gūst ienākumu 300 eiro mēnesī, bet faktiski ienākums ir vai nu lielāks, vai arī paralēli parādnieks gūst vēl citus ienākumus, piemēram, no komercdarbības. Tāpat arī saistības netiks dzēstas, ja saistību dzēšanas procedūras laikā administrators uzzinās, ka fiziskā persona slēpus tirgo savu mantu, ko ir noslēpusi no administratora, piemēram, gleznas. Tāpat arī saistības var netikt dzēstas, ja fiziskā persona izvairās no ienākumu gūšanas atbilstoši savām spējām. Piemēram, ja līdz maksātnespējai parādnieks ir strādājis par pārdevēju ar 700 eiro darba algu, bet uzreiz pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas bez jebkādiem objektīviem iemesliem izbeidz šīs darba attiecības un sāk strādāt par sētnieku ar 300 eiro darba algu, tas būs pietiekams pamats, lai administrators vērstos tiesā ar pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu.

Respektīvi, lai tiktu atbrīvots no neizpildītajām saistībām, parādniekam saistību dzēšanas procedūras laikā ir jāizrāda nopietna vēlme darīt visu iespējamo, lai dzēstu pēc iespējas vairāk no kreditoru prasījumiem. Ja fiziskā persona ignorē likuma prasības, nesadarbojas ar administratoru, nobēdzina mantu, slēpj ienākumus vai vispār tos negūst (ja vien tam nav objektīva iemesla, piemēram, invaliditāte) un citādā veidā parāda sevi kā negodprātīgu un nelabticīgu personu, likuma paredzētā „otrā iespēja” tai netiks dota. Ir jāsaprot, ka saistību dzēšana netiek dāvināta, nepietiek formāli iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu un sagaidīt, ka ar to visas problēmas ir atrisinātas, saistību dzēšana ir jānopelna ar savu darbu un attieksmi, un šajā virzienā ir attīstījusies arī tiesu prakse.

Piemēram, vairākos dažādu tiesu nolēmumos ir nostiprinājusies juridiska atziņa, ka ekonomiski aktīva un savā tiesiskajā statusā ieinteresēta persona nevar eksistēt vispār bez jebkādiem ienākumiem, un, ja personai neparādās itin nekādi legāli ienākumi, bet no kaut kā šī persona tomēr pārtiek, ir pamats uzskatīt, ka persona slēpj savus patiesos ienākumus.

Nenoliedzami fizisko personu maksātnespējas process pilda zināmu sociālo funkciju – likumdevējs to ir izvēlējies kā nekustamo īpašumu „burbuļa” un citu pirmskrīzes laika vai tā dēvēto treknro gadu radīto problēmu risinājumu, turklāt faktiski uz kreditoru rēķina – to saistības tiek dzēstas, tas ir, norakstītas, ja vien parādnieks izpilda likuma prasības. Līdz ar to likumdevējs ir tiesīgs prasīt no personas, kurai nepieciešams atbrīvojums no neizpildāmajām saistībām, noteiktu juridisko un sociālo uzvedību maksātnespējas procesa ietvaros.

JURISTA PADOMS

Materiāls tapis
sadarbībā ar

C.J.
O.Cers & J.Jurkāns
zvērinātu advokātu birojs

